

- [6] О.М. Спірін, О.І. Ляшенко, С. Г. Литвинова, Ю.І. Мальований, О.П. Пінчук, та О.М. Соколюк, *Цифрова трансформація освіти: штучний інтелект у сучасному освітньому просторі*. Київ: ЦО НАПН України, 2025. 100 с. Доступно: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/747330/>.
- [7] W. Holmes, and I. Tuomi, “State of the art and practice in AI in education”, *European Journal of Education*, 57, 542–570, 2022. [Online]. Available: <https://doi.org/10.1111/ejed.12533>.

FROM TOOL TO COMPETENCE: THE ROLE OF GENERATIVE AI IN DEVELOPING STUDENTS’ DIGITAL AND INFORMATION SKILLS

Nosenko Yuliia, Pinchuk Olha

ABSTRACT. The study analyzes the theoretical foundations of generative AI in education and substantiates its role in developing school students’ digital and information skills. Pedagogical challenges and risks are identified, and a model for transitioning from instrumental to competence-based use of AI is proposed.

KEYWORDS: generative artificial intelligence, digital competence, students, teachers, digital transformation of education.

ОЦІНКА ВЧИТЕЛЯМИ ВПЛИВУ ГЕНЕРАТИВНОГО ШІ НА СУЧАСНУ ОСВІТУ: РИЗИКИ ТА ПЕРЕВАГИ

Овчарук Оксана¹, Гриценчук Олена¹, Кравчина Оксана¹

¹Інститут цифровізації освіти НАПН України, м. Київ, Україна
ovcharuk@iitlt.gov.ua

АНОТАЦІЯ. У публікації наведено результати опитування вчителів щодо їхньої оцінки впливу генеративного штучного інтелекту на сучасну освіту. Окреслено бачення та ставлення вчителів закладів загальної середньої освіти та професійно-технічної освіти до використання ШІ у професійній діяльності.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: генеративний штучний інтелект, загальна середня освіта, професійно-технічна освіта, цифрова компетентність.

I. Вступ

Цифровізація освіти та всіх сфер життя ставить перед системою освіти завдання інтегрувати нові технології в освітні процеси. Сьогодні особливий інтерес у освітян викликає використання генеративного штучного інтелекту (ГШІ) для підготовки та організації навчання. Про це свідчать останні опитування [1], серед яких – проведене Інститутом цифровізації освіти у 2025 році, що стосується використання ШІ суб'єктами освітнього процесу, що було проведене у період з 1 по 15 вересня 2025 року. Метою опитування було здійснення комплексного аналізу рівня обізнаності педагогів щодо функціональних можливостей генеративного штучного інтелекту (ШІ, ГШІ), виявлення специфіки та інтенсивності його практичного застосування у професійній діяльності, а також оцінювання установок і ставлень респондентів до інтеграції технологій ШІ в освітній процес [2]. Як зазначено у звіті Виконавчого агентства Європейської освіти та культури Європейської Комісії, для забезпечити відповідального використання в освітніх установах систем і технологій ШІ важливо усвідомлювати баланс, що необхідно досягти між використанням переваг ШІ та оцінкою й уникненням потенційних ризиків, забезпеченням того, щоб включити людський нагляд та задовольнити людські цінності [3].

II. Основна частина

Окремий блок запитань для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) та професійно-технічної освіти (ПТО) було присвячено з'ясуванню того, як учителі оцінюють вплив генеративного штучного інтелекту на сучасну освіту. У межах цього блоку увагу зосереджено на сприйнятті педагогами потенційних переваг використання ШІ, можливих ризиків його впровадження, а також на розумінні тих змін, тобто як ШІ-технології можуть вплинути на освітній процес. Респондентів запитали, як, на їхню думку, можуть вплинути технології ШІ на сучасну освіту (рис.1).

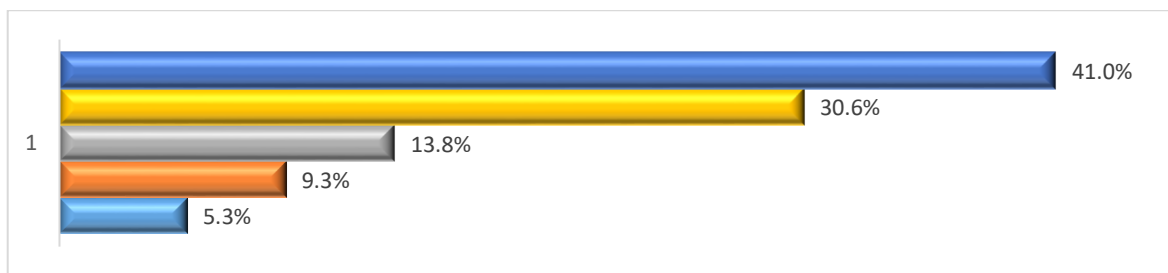

Рис. 1. Ступінь впливу ШІ на сучасну освіту.

Вплив ШІ на сучасну освіту вчителі оцінювали за шкалою від 1 (найнижчий ступінь впливу) до 5 (найвищий ступінь впливу). 13,8 % опитаних вважають вплив ШІ на освіту дуже значним. 41% і 30,6% – визнають, що ШІ здійснює значний та не надто значний вплив на освіту. Невеликий відсоток респондентів вважає, що ШІ не значно (9,3%) та слабо (5,3%) впливає на освіту (рис.1). Визнання вчителями впливу ШІ на освіту, незважаючи на різний ступінь впливу, свідчить про поступову інтеграцію штучного інтелекту в освітні процеси.

В цьому сенсі важливим також є розуміння, який саме вплив здійснює використання інструментарію ШІ на освіту. З цим аспектом пов'язані наступні питання опитувальника, а саме: які ризики пов'язані з ШІ в освіті, які переваги має впровадження ШІ та які утворюються можливості для учасників освітнього процесу.

Рис. 2. Думка респондентів щодо ризиків, пов'язаних з впровадженням ШІ.

Серед ризиків, запропонованих як варіанти відповідей, що пов'язані з впровадженням ШІ, найбільші хвилювання вчителів викликають ризики, що стосуються учнів, а саме: зменшення мотивації та втрата зацікавленості до навчання – 75,1% та залежність від технологій – 61,3%. Також вагомими зазначають недостовірність або упередженість інформації (37,9%), порушення авторського права та умов доброчесності (31,5%), втрату робочих місць (31,5%). Опитані вважають важливими ризики, що пов'язані з етикою та конфіденційністю при впровадженні ШІ, зокрема: делегування відповідальності за прийняття рішень – 29,3%; втручання в особисте життя – 20,8%; етичні дилеми – 19,7%. Не бачать жодних ризиків лише 5,2% респондентів (рис.2).

Отримані результати засвідчили достатньо високий рівень усвідомлення вчителями потенційних ризиків, пов'язаних із впровадженням штучного інтелекту в освітній процес, причому найбільше занепокоєння викликають саме наслідки для учнів. Домінування таких ризиків, як зменшення мотивації до навчання (75,1 %) та формування залежності від технологій (61,3 %), вказує на глибоке розуміння педагогами психологічних і поведінкових аспектів впливу ШІ. Це свідчить про те, що вчителі розглядають ШІ не лише як інструмент, а й як фактор, здатний змінювати навчальну активність, самостійність і критичне мислення учнів.

Водночас значна частка респондентів звертає увагу на якість інформації, яку генерують системи ШІ (37,9 %). Побуювання щодо недостовірності або упередженості контенту підкреслює важливість розвитку медіаграмотності та критичного мислення як у вчителів, так і в учнів. Не менш важливими є ризики, пов'язані з академічною доброчесністю та авторським правом (31,5 %), що вказує на необхідність оновлення правил і підходів до оцінювання результатів навчання в умовах активного використання цифрових інструментів.

Цікаво, що однакова частка респондентів (31,5 %) відзначає ризик втрати робочих місць, що свідчить про певну невизначеність щодо майбутньої ролі вчителя в умовах цифровізації освіти. Це може бути індикатором потреби у формуванні чіткого бачення того, як саме ШІ доповнює, а не замінює педагогічну діяльність.

Окремий блок ризиків стосується етичних і правових аспектів. Зокрема, майже третина опитаних (29,3 %) занепокоєна делегуванням відповідальності за прийняття рішень системам ШІ, що піднімає питання меж використання таких технологій. Також звертається увага на ризики втручання в особисте життя (20,8 %) та виникнення етичних дилем (19,7 %), що підкреслює необхідність чіткого нормативного регулювання та етичних стандартів використання ШІ в освіті.

Порівнюючи відповіді на це запитання вчителів ЗЗСО та ПТО, маємо незначну різницю у відсотках, окрім бачення залежності від технологій – вчителі ЗЗСО (62,1%), вчителі ПТО (55,9%). Також є різниця у відповідях вчителів ЗЗСО (4,9%) та ПТО (7,2%), які не бачать жодних ризиків (рис.3).

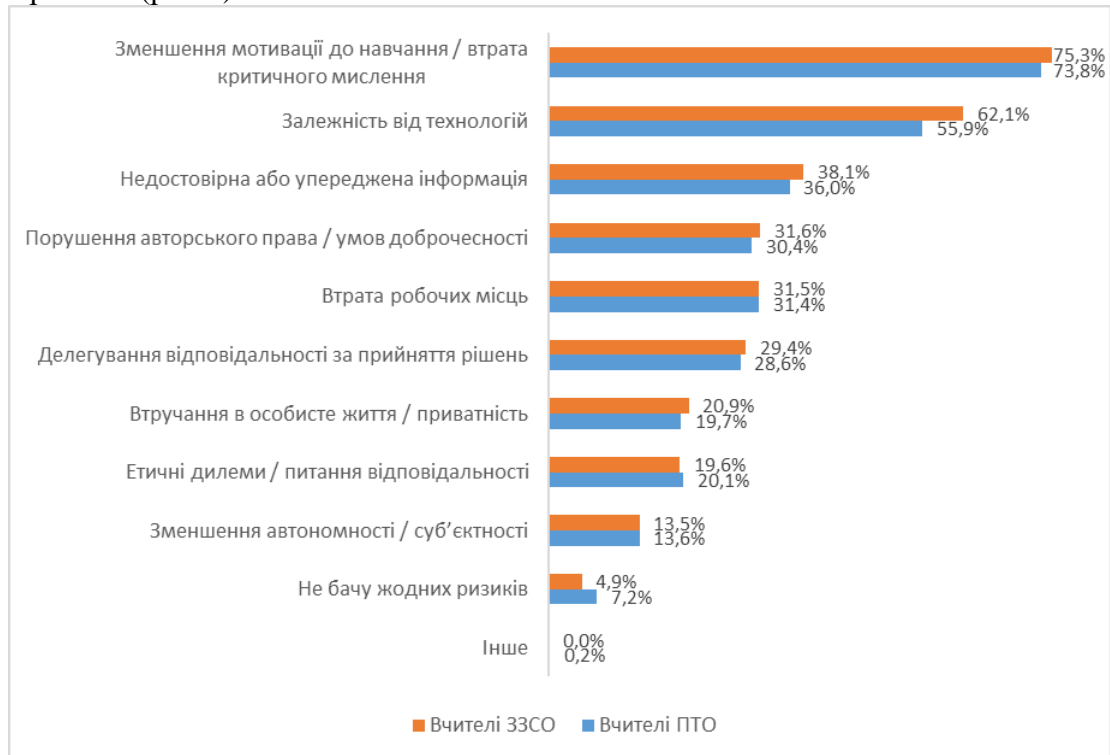

Рис. 3. Порівняння відповідей вчителів ЗЗСО та ПТО щодо думки про ризики, пов'язані з впровадженням ШІ.

Порівняльний аналіз відповідей учителів ЗЗСО та ПТО загалом демонструє подібність у сприйнятті ризиків, що свідчить про спільне бачення викликів незалежно від типу закладу освіти. Водночас більш високий рівень занепокоєння щодо залежності від технологій серед учителів ЗЗСО (62,1 % проти 55,9 % у ПТО) може свідчити про більшу чутливість до змін у навчальній поведінці учнів у цьому сегменті освіти. Крім того, дещо більша частка вчителів ПТО, які не бачать жодних ризиків (7,2 % проти 4,9 % у ЗЗСО), може вказувати на більш прагматичне або технологічно орієнтоване ставлення до інновацій.

III. Висновки

Узагальнені результати дослідження засвідчують, що впровадження технологій штучного інтелекту в освітню сферу супроводжується не лише високими очікуваннями щодо їхнього потенціалу, а й наявністю суттєвих застережень з боку педагогічної спільноти, а саме вчителів. Це підкреслює необхідність реалізації комплексного, багатовимірного підходу до інтеграції ІІІ в освітній процес, врахування потреб вчителів та учнів, а також їхніх очікувань. Також безперечними є технологічні, педагогічні, етичні та соціальні виміри застосування ГІІІ, які є недостатньо вивченими та регламентованими, і це викликає необхідність привернення уваги освітян.

У публікації наведені результати дослідження, одержані в ході виконання НДР «Комплексне наукове дослідження використання генеративного штучного інтелекту на різних рівнях освіти для удосконалення педагогічних та управлінських практик», що виконується за рахунок бюджетних коштів, спрямованих на забезпечення проведення державними науковими установами наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок за результатами державної атестації договір № БФ/ С12–2025 про виконання наукового дослідження, яка за результатами державної атестації за науковим напрямом «Суспільний» віднесена до групи А.

IV. Список використаних джерел

- [1] “Результати моніторингового дослідження, організованого на початку 2025/2026 навчального року: сфера професійної (професійно-технічної) освіти.” [Online]. Available: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2025/12/gotovnist_zppto_2025-26_sqe.pdf
- [2] O. Ovcharuk, O. Hrytsenchuk, and O. Kravchyna, “Use of generative artificial intelligence by teachers to improve pedagogical practices: global and Ukrainian experience,” *Image of the Modern Pedagogue*, vol. 1, no. 6, pp. 5–10, Nov. 2025, doi: 10.33272/2522-9729-2025-6(225)-5-10.
- [3] “Artificial Intelligence Index Report 2023,” Dec. 2023. [Online]. Available: <https://ec.europa.eu/newsroom/rtd/items/813110/en>.

TEACHERS’ ASSESSMENT OF THE IMPACT OF GENERATIVE AI ON MODERN EDUCATION: RISKS AND BENEFITS

Oksana Ovcharuk, Olena Hrytsenchuk, Oksana Kravchyna

ABSTRACT. The publication presents the results of a survey of teachers on their assessment of the impact of generative artificial intelligence on modern education. The vision and attitude of teachers of general secondary education and vocational education institutions towards the use of AI in professional activities are outlined.

KEYWORDS: generative artificial intelligence, general secondary education, vocational education, digital competence.

ТЕХНОЛОГІЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ: НЕЙРОПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНЕРАТИВНОЇ МОДЕЛІ LYRIA У КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЄВИХ ПОРУШЕНЬ В ОСІБ З ООП

Озарчук Андрій¹

¹Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Рівне, Україна;

Інститут педагогіки НАПН України, Київ, Україна

E-mail: a.ozarchuk@roippo.org.ua

АНОТАЦІЯ. У публікації розкрито нейробіологічні механізми музикотерапевтичного впливу на мовленнєві центри мозку, обґрунтовано можливості технологічної екосистеми аудіомоделі Lyria у персоналізованому корекційно-розвитковому процесі, проаналізовано прикладні вектори впровадження для різних нозологічних груп.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: особливі освітні потреби, генеративний штучний інтелект, Lyria, розвиток мовлення, музикотерапія.